

Сарсын — ийэ күнэ

Күн-күбэй

дьоммутугар

Уруй-туску,

нөрүөн-нөргүй

буоллун!

Илларион ТАРАВУКИН

ЧОРООН

Дьэи кэргэн дьоллоох олохун
Өссө эбии күлүннэтэн,
Дууһаларбыт үөрүүлэрин
Түһүн-холбоон, оруктэн,
Ийэбит бырааһынньыга
Эргиччи сырдыгы ыста,
Күүтүллүбүт күммүт
үүһнэ—
Дьахталлар күннэре кэллэ.
Чиргэл хатыг настан
эллээн
Дьикти чороону огорон
Улахан уолбут бэлэхтээн
Үөртэ эмискэ ийэтин,

Олох ийинитин ыллатан,
Сир ийэ үөрүүтүн
холбоон,
Ойууга-ойуорга түмэр
Алып-дый баара сөхтөрөр.

Түмүү үрдүн үөрүүтүгэр
Саха үгэһин нэрэтэ,
Көгүл олох сырдык тыһа
Тугун бердэй-кыттымыпта.

Араҥас илгэ иһитэ,
Быһаҥнаах олох илдьитэ,
Дьоллоох уруйу олохтоон,
Мэлдьи дьэиэбитин
кыргэттин!

Ийэбит бырааһынньыга
Эргиччи сырдыгы ыста,
Күүтүллүбүт күммүт
үүһнэ—
Дьахталлар күннэре
кэллэ.

Бырааһынньыкка би-
һиги хаһыаппыт бүтүг-
үгү үгүөһүм 3-с страни-
цата аһанар.

САНАА ОЛОХ

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
18 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАҢЫАТА

№121 (7762) ★ 1994 сыл алтынньы 15 күнэ. Суббота. ★ Сыаната — 146 солк. 15 харчы

ИРЭ-ХОРО КЭПСЭТЭН

Улуу кинини остоло-
буойугар Ага дойдуну мо-
мүскүүр сэрин буо-
йуунарын огдооборо
улуус салайар үлэһиттэ-
рин кытта бырааһынньы-
тыг тардыллыбыт остуол
тула олоһонор, үүтүөх
чэй ийэ-ийэ, ирэ-хоро сө-
һүргэстилэр. Чурапчы
салинньэтин дьаһалтатын
баһылыга А. Р. Саргы-
даев, ийи баһылыга
кылаабынай бырааһы М. Г.
Платонов, дьэи-уот ком-
мунальнай хаһаайыстыба
управлениетын начальни-
га И. С. Артемьев, сибээс
узелын начальнига В. Е.
Ефремов, специалистар
К. А. Окочешникова, Л. Д.

Баранкова, Ф. С. Око-
мова үлэһиттэри-хамнаста-
рын туһунан билиһиннэр-
дилэр, сүбэлэрин, санаа-
ларын эттилэр, кырдыа-
вастар туруорсууларын
иһитилэр, ыйгытыларын-
гар хорубдаатылар.

Сэрин огдооболоруттан
В. С. Толстоухова, А. М.
Манарова, М. Н. Аммосо-
ва, А. М. Матвеева кэп-
сэтингэ кытыннылар уон-
на эдэр, ыһаамылаах
салайааччыларга махта-
нылар. Ол эрэри кыр-
дыаастар ыйаалдарыгар
болдомтолорун уурбат са-
лайааччылар бааларын
эмтэ санаагылар, Магист-
рын-муустарын тизэргэ
транспортинан көмөлөһ-
лөрүтөр, ото суохтарга
чэпчэтиннээх көмөнү он-
роллоругар, телефон нил-
лэрэллэрингэр, о. д. а. ту-
руоруустулар.

Түмүккэ сэрин ыар
сылларын, алдырхайан
эттирэн хадинарынан
билбит ийэлэргэ кини ры-
нок атыһыһытара спонсо-
дааннар бэлэхтэр тутта-
рылыһылар. Кырдыа-
вастар Ийэ күнүнэн сибээс-
тэн кинилэртэ эрэ анаан
мытыллыбыт дьаһал олу-
с кэрэхсэбиллээхтик бар-
дыттан астыһан, сөргөхсө-
һүн, эдэрдэргэ алгыс ты-
лы анаан тарбастылар.

Е. КАЖЕНКИНА,
общ. корр.

Ассоциация сылаас хоннобу көрдүүр

Биһиги хаһыаппыт кор-
респондента субу күнүгэр
улуус кинини бааһынай
хаһаайыстыбаларын ассо-
циациятын председателе
В. И. Новгородов көрсөн
хайдах-туох үлэһиттэри
туһунан кэлсири-
гэр көрдөспүтэ. Онуоха
кинни олус ыраахан бала-
һаннаада кирибиттэрин
туһунан этэн улаханник
соһуппута. Ол курдук,
бааһынай хаһаайыстыба-
лара бөрт албох сууданы
ылан баран, төлүүр кыах-
тара суоһун, аны киһилэ-
ри кытта дуосабардаспа-
на эрэ үбү-дһи ассоциа-
ция салалтата бөйүгүн не-
гүө ылан биэрбитин, онон
кыра үүтү, эти туттар-
быттарын сыһа иэстэри-
гэр тутулла турарын ту-
һунан сөһүргэстэ.

Ол иһин, кысаан, баа-
һынайдарын ыһыртаан
олорон туох балаһаннаа-
да кирибиттэрин ыраас
мууска ууран биэрбит, са-
нааларын этэллэрингэр, ки-
һинитин хайдах дьаһапа-
ры быһаарсалларыгар бол-
пуруоһу туруорбут. Онуо-
ха ассоциация олох ыйыт-
ларын дуу, салгыны үлэ-
һитрин дуу туһунан кини
кэпсэтин буолбут. Биэрэр
нэстэре олус албаһан, ону
кылаан төлөөбөт түбэлтэ-
лэрингэр өссө үүнэ туруох-
таарын быһааран биэрбит.
Онон бары бааһынайдар
уустук балаһаннаада
кирибиттэрин өйдөөбүттэр,
онон ассоциацияны улуус
кинни дьаһалтатын кө-
рүүтүгэр, үбүлээһинигэр
биэрэр табыгастаах буол-
су дьэи түмүккэ кэлбит.
Ону председателлэргэ
быһаарсыахтаах, болпу-
руоһу туох баарынан дьа-
һалтада туруорсуохтаах
эбит.

Калин, абааһы болдьо-
бун курдук, хас эмэ күнү
быһа көһөрөн, улуус ки-
нин дьаһалтатын баһылы-
га А. Р. Саргыдаевы уон-
на атын да салайааччыла-
ры кытта көрсүһөн болпу-
руостарын туруорсубут-
тар. Сороһор бааһынай
хаһаайыстыбаларын сала-
йааччылары түмэни биэр-
бэнкэлэр, ардыгар дьаһал-
та үлэһиттэре баар-суох
буоланнар болпуруоһу бы-
һаарсылаах утатыһалда
сылдыбыт.

Улуус кинини дьаһалта-
тын үлэһиттэре олус со-
һуйбуттар, муммуттар-тэм-
миттэр. Кылаабынайа, бу
үлүгүрдээх кырыһыччи
кэмнэ хантан үбү булан
бааһынай хаһаайыстыба-
тын ассоциациятын на-
һи-күүһүн төлүөхтээхтэ-
рин болпуруоһугар кэлэн
иһитэн хаалбыттар.

Итинэн сибээстээн би-
һиги корреспондентим
аны улуус кинини дьаһал-
татын баһылыга Анатолий
Романович Саргыдаевы
кытта көрсө сырытта.

— Бэйэбит даһаны ула-
ханник соһуйан, муһан-
тээн олоһобут, — дьэи
Анатолий Романович. —
Биэрэр нэстэре албаһа
бөрт эбит, быһа холуйан,
40-ча мөл. солк. Аны ас-
социация бааһынай хаһа-
айыстыбаларын кытта ду-
осабардаспаһа эрэ креди-
ты ылан биэртэлээбит.
Итиччэ үгүс үбү биһиги
дьаһалтабыт хантан да
ылан биэрэр кыага суох,
ону кылаан өйдөөбөттөр,
кэлтэйдин сонноно са-
тыһаллар. Үрдүтэн дьа-
һалта үбү хантан баһарар
булуо дии саныллар. Он-
нук буолбатах. Бэйэбит
даһаны тийгизмэллэп-тү-
гүзмэллэп, Онон нэстэри
болпуруоһун быһаарыстах-
тарыны эрэ, кэпсэтиннэргэ
сүбэлэстибит. Рынок ыар
ытарчата ити курдук ба-
рыһытын хам ылар.

Көрөргүт курдук, бол-
пуруос ситэ быһаарылы-
баһа ыйанан хаалбыт.
Улуус кинини бааһынай-
дара ылбыт үлэһитин хан-
тан ылан төлүүллэргэ ба-
һа-атаа да биллибэт. Үр-
дүтэн олохтоох дьаһалта-
да найаһаным туох даһа-
ны түмүгү биэрэ суоһа.
Онон иһи-күүһу төлөһөр
үүтү-ааны тобулдуоһу-
рын наада. Дьэ ол ки-
һин дьаһалтатын баһылы-
га А. Р. Саргыдаевы уон-
на атын да салайааччыла-
ры кытта көрсүһөн болпу-
руостарын туруорсубут-
тар. Сороһор бааһынай
хаһаайыстыбаларын сала-
йааччылары түмэни биэр-
бэнкэлэр, ардыгар дьаһал-
та үлэһиттэре баар-суох
буоланнар болпуруоһу бы-
һаарсылаах утатыһалда
сылдыбыт.

СИА ИЙТИННЭРЭР

ПАРЛАМЕНТ ТОЛКУЙДУО

Алтынньы 11 күнүгэр
Государственной Мунньах
(Ил Түмэн) палаталарын
председателлэре Егор Ла-
рионов уонна Афанасий
Илларионов пресс-конфе-
ренцияны ыйттылар. Кон-
ституционный суут уураҕа
юридической өргүнэн
дүүүллэһиллэбит дьэи бэ-
лэтээн туран, киһилэр
сорох быһаарымылары би-
эрэри наадалааһын аах-
тылар.

Быһбар туһунан болпу-
руос сөччө улахан суолта-
та суох дьэиэтэр киһилэр,
кылаабынайа «Саха Рес-
публикатыгар государствен-
най былаас олохтоох ор-
ганыгарын туһунан» Со-

куон дьайыһытын тохтогон
эрэр туһунан этии онорон
Конституционный суут Го-
сударственной Мунньахы
ыраахан балаһаннаада
киһилэрдэ. Болпуруос сө-
төннүгэ буолар сессияда
киһилэриллиэ дьэи пресе-
конференцияда эттилэр.
Егор Ларионов бу Сокуон
конституциһа ийи га р
эрэллээххит дьэиэтэ. Кон-
ституционный суут Сокуон
дьайыһытын тохтогон эрэг-
тэ этии онордо, этии буол-
лаһына эбэһиннэстэһини
буолбатах дьэи А. Илларионов бэлэтэстэ.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ: ТОХСУНЬУ — БАЛАҢА БИНА

Быһыл тохсуннууттан
балаһан ыйыгар дьэири

кэмнэ, 1993 сыл тодус
ыйыгар төһүөтэххэ, про-
мышленность онорон та-
һаарыһытын индексэ
(«Россия — Саха алмаһа»
АН киллэрбэккэ) 99,9
бырайыан буолла. Пред-
приятелар бидигин тут-
туллар сыаналарынан
3,07 триллион солкуобай-
даах бордодуусуһаны
онордулар. Балаһан ыйын
1 күнүгэһи туругуһан
890 млрд. солк. барыс
иһирдэ.

ТУТУУ САЛҢАНАР

АЛДАН. СР социаль-
най-экономической сай-
дыһытын программаны
олоххо киллэрин фондатын
управляюһайа уонна
Россия Суолун-иһин ми-
нистерствотын бэрэстэби-
тэлэ Борнакит — Төһүөт —
Дьонуускай тимир суолун
тутуу салданар дьэиэтэр.

Бу магистраль республика
парламена соторутааһыта
быһирээбит Социальной-
экономической сайдыһытын
программаттар магнай-
гы строкаһан киһирэр.
Фонд АЯМ тутуутугар ба-
лаһан ыйыгар 6 млрд. сол-
куобайы киллэрдэ. Итин-
ник көмөнү тийгизэ быс-
лакка оноруох буолдулар.
Онон толорулаһуот үлэһи
түргэн тэтимнээн уонна
үчүгэй хаачыстыбалаах-
тын түмүктээн суолу Төһүөт
мөһкө дьэири тьэрдэр уон-
на онтон салгыыр кыах
баар буолла.

АЯМ үлэһиттэре РФ
уонна СР Правительстволарын
АЯМ дьаһалалары-
гар уонна проблемалары-
гар болдомтолоруттан үө-
рөллэр.

СИА.

ТӨЛКӨ

Дыхталларга
аналлаах таһаары

Бырааһынныгынан, күндү ийэлэр!

Уйгулаах үтүөкү сайын кэлэи ааста. Куурап-хатан сыныт сир ийэ дохсуи ардактартан үөлөсүйөн, бийиһыттан бар дыонутар бэлэхтээтэ. Саха кыһыта кыстыкка киирэрлэр түргэтин толору отмас тивэлэн турарын көрөрүткөн ордук киин сүргэтин көтөдөр туох баар буолуой.

Улууспуту ар күн бүгүн 4472 дыа көргөн баар, ол эбэтэр 4472 ыал ийэтин бырааһынныгынан «Ийэ-бэ махтал» нэһиликтинэн саҕалаата. Нэһиликтэргэ, тэрилтэлэргэ кыаммат, ыһалҕалаах, тулаайах, элбэх оҕолоох дыа көргөттөргө кыстыкка киирэллэрингэр көмөлөһүү, доруобууларын туругун көрүү, чычэ-тинилээх өгөнөн хааччылыи нурдук дыаһаллар ыһылыи тураллар.

Улууска билигин үлэтэ суох 269 киһи учуокка турарыттан 142-тэ дыахтар, ол иһигэр 3 сааһы ар днэри оҕолоох 42, 3-төн 16 сааһыгар днэри оҕолоох 126, нибэллнп оҕолоох 15 ийэ баалларын эмнэ уһунуһунт. Дыа көргөн иһигэр дууһаа дохуот тик-синтин туһааннаах отгол ырытан көрүүтүн түмүгэр дохуот 16 тыһыынча солкуобайтан 1 мөл. 114 тыһ. солкуобайга тиийэ уратылаһара билиһинэ. Ол иһин Дыа көргэни, ийэ буолууну уонна оҕо сааһы ара-наччылааһын фондата сыл бастакы агарыгар элбэх оҕолоохторго, саҥа ыал буолбуттарга, тулаайах оҕо-лорго көмө оҕордо.

Ийэ күнүн бырааһынныгытынан сибээстээн, бийыл дыа көргөн аан дойдутаабы сылыгар төрөөбүт оҕо-лоох ыалларга Саха Республикатын Президентин М. Е. Николаев 1994 сыл күлүн тутар 6 күнүгүгү Ийааҕар өн түбэһиннэрин ыраа хамнистаах ыаллар-га хас бириднн төрөөбүт оҕоо хамниэ ыра кээм-ийн 70 төгүл ылбыт саҥа бири көмкээх көмө улуус дыаһалтатын иһинэн үлэлнп дыа көргөн отделиннан төлөнөр. Бу күнүгүгэ докумуоннарын онорон түһэр-бит нэһиликтэргэ посольствы биэрэ олөрөбүт.

Билигин үн-харчы көстөрө тоһа да ыраабытын иһин, үлэбит ис суолтатын өйдөөн, Ийэ күнүн көрсө суоҕу да баар оҕорбүт улуустаабы үн отделин на-чальнигар М. Н. Мохначевскайга, комбанк управ-ляющайыгар С. Д. Ноговицынга, сбербанк управ-ляющайыгар Г. И. Филипповага ийэлэр ааттарыттан махтанабыт. Билигин улууспутугар олорор сэрин кыт-тыылаахтарыгар А. Т. Старостинага, Т. В. Фуртато-вага, сэрин хонуутулар охтубут 85 буйбуттар оҕдоо-болоругар, 66 Геройиһэлэргэ барда махтал тылларын этэбит уонна улууспут бары ийэлэрин истиһ-ник эбэрдалиһыт, саха норуотун сарсыҥыи нэски-лин салгыи тураргытыгар баһарабыт.

В. ПИНИГИНА,

дыа көргөн отделин начальнига.

Эбэрдэ-аарыма кырдыаҕас ыалга

Улуус саамай аар кырдыаҕас дыа көргөһүт. Ха-йахыт нэһиликтин олохтоохторун Варвара Егоровна уонна Роман Гаврильевич Иааһыгар ыал буолбук-кут 60 сыла туолбутунан улуус дыонун-сэргэтин да-тыттан итинник-истинник эбэрдалиһыт.

Алта биригэ-бири үтүөкү ыччаты төрөтөн, иитэи, ыла-һыи онортоон эмдэй-сэмдэй снэниэрдэниһит. Адыа-уон сааһыт киирбннтар тийэһи калыһыт. Бу көрө-бэлэ түгэһүнэн туһанан, аһыһа, саха сэмэй буу көрө-бэлэ түгэһүнэн туһанан, сүүс сааһытыгар малыгар, сүүгүрүһэн тураммыт сүүс сааһытыгар днэри сүүс сүүсүтүткөн аһыһыи олорорутугар, айыи сиргэр адтам сэргэһи уһун үйэлэргэ астарар-гытыгар баһарабыт.

И. СИВЦЕВ,

улуус дыаһалтатын баһылыга.

НЭҢИЛИЭК КИЭН ТУТТАР КИҢИТЭ

Мария Ивановна Мана-рова Сылаҕ нэһиликтин киһитэ И. И. Манаров—Тойтоон Уйбаан 14 ыччат-

үйэ агарын көрүгэ нэм өрүһүбүтүн ааһан сиппэн элэс ыһан ааһа оҕуста. киин. Арай ону дыонун мах-Сүүрбэһис үйэ баранан тала, ытыктыбыллаах сы-эрэр да, билиһинэ днэри ыһана туһулаһан өрдэ, лоруугар тирэх буолар.

ЧУРАПЧЫГА 1951 сыллаахха киһини буо-лал сүктөн кэлбит эдэркээн учуутал кыыс сэрин ыар сылларыгар байыаннай за-водна үлэлэи сылдыһытын туһунан оччотобууга бэрт ахсааннаах киһи билэрэ эбитэ буолуо. Далайы Вос-ток Приморскай кыраһыи Сергей Лаза аатынан стан-циятыгар төрөөбүт-үөскэ-бит нуучча кыһа Клара Поликина Саха сиргэр хайдах кэлбитэ?

Адыа Пимен Михайло-вич Поликина байыаннай үлэһит этэ. Киһи Казах-стана олохсуйбүт аймахтар-ыгар Чимкент, куоракка бара сылдыһыта уонна көргөттөрүннүн бэрт сотоуу көмкөһөн онно көһөн тий-битэ. Ити 1940 сыллаахха этэ. Ахсыс ылааһы бүтэр-бит Клара Чимкенттэн 1 №-дээх ремесленнэй учи-лищеда үөрэнэ киирбитэ. Бу училище сибиниэс за-водун иһинэн тэриллибит үөрөх заведеһиһа этэ. Ха-йа күн сэрин саҕалаһа-һыттан училище үөрөнөчч-чидэрин байыаннай сааһа-һы толорууга ыһыттар.

Поликиннаа аҕалара Пимен Михайлович сэрин толоонугар бастаһынан бар-быта уонна эргэлибэтэ, күн бүгүнүгэр днэри сура-ба суох сүппүттэр ахсаан-нарыгар сылдыар. Клара биригэ төрөөбүт быраата Владимир сааһын аһыһан туран фронтка тыллаһы-та. Киһи сэринтэн ыраа-ханныи баһыһаран эргилл-битэ, билигин Ростов куо-ракка олорор.

Клара Пименовна ба-йыаннай заводна олус ып-

пнэттээх соруудабы толор-быта: аҕалара сэринтэн монна Дьячковская уонна бута. Завод танкалары ал-төһүбэтэ, ийэлэре Алек-сандра Михайловна ыра-кка курдук дыон-сэргэ таһаарара. Киһи лаборант тыйара. Киһилэри ийэлэри ытыктыбытын ыһыт учуу-быһытынан ыстаал уул-убайа Владимир Михайло-галлары кытта Чурапчы-лар температуратын, онно ич Суслов айабытэ. Киһи орто оскуолатыгар биригэ иһирэр композионар сас-сэрин сылларыгар көргөт-үлэлэбнн. Дүөгөлэрбин тааптарыи баһаарара. Ба-тэригэһи мөһийбитэ, иһыа билигин даҕаны күндүтүн ыһаннай бородууксуһа оҕо-һыи биригэ суулаһан оло-с саһыһыи. Чурапчы исто-һулууга дыһаланы туйгун-рорун ордорбута. Владимир нук билиһини уонна эһикэ Михайлович идэтинэн ии-

суох толорууну эрбэрэ жөнөр этэ. Бодойбоҕо үлэ-Заводка үлэ күннэри-түүн-тэ ыһалларыгар көрдөспү-тэ. Ону баара Саха сир-гэр Хотугу муоратаабы

—Электросварка, ста-вароходствада элбэ ыл-ноктар куугунаһ тыһаарын быттар. Киһи урут кэлэи ортотугар өр тулуйбатыи дыа-уот булбута уонна буолуо днэи дыаһыһыи 1946 сылдаахха дыонун эрбэри ыһалҕа тивэлэти-Дьюкуускайга ыһыһыта иһи онноолор буолуоу Поликиннаа ити күрбү-тулуйар эбит этэ. Ардыгар Саха сиргэр кэлбиттэр.

Клара Дьюкуускайдаабы ламмыт тулуйан эрдэхпит, художественнай училище-Сэрин бүтэһи сылларыгар ба үөрөнэ киирбитэ. Ийэтэ эрэ байыһа өрөбүл күнү Александра Михайловна биэрэр буолбуттара.—днэ «Киһи» киһитэргэ адм-иһыһар Клара Пименовна инструкторынан үлэһи ыһы-олоһун ол тыйыс көһиин ту-һуһан.

Ити этэригэ адыс со-торутаабыта байыаннай за-вод архивыттан кэлбит сүсүтэ Үөрөнөхтэрин ба-докумуон эмнэ көрөһиһи, иһе сылыгар холбоһон ыат Онно К. П. Поликина буолбуттара.

Сэрин бүтэһи кытта монна биология, химия, дү ылааһыи иһин мах-үөрөнөр баһылаахтары ба-оттон Иван Андреевич Уру-вод үлэтигэ бөһөлөөбүт-һуй, черчение учуутала-быт. Клара үөрэһи саҕаа-рынан үлэлэрип саҕалаа-быта. Ол эрээри дыа-кэр-гыттар.

—Мин Парасковья Ефи-

Чурапчы улуусун дыаһалтатын баһылыгар И. С. СИВЦЕВКЭ
Дыа көргөн отделин начальнигар В. Д. ПИНИГИНАБА
Улуустаабы дыахтар сэбиэтин председателигар
А. С. ИУСТИНОВАБА

Убаастабыллаах Иван Степанович, Вадентина Дмитриевна, Альбина Сте-пановна, эһигини тус бэйэһитин Саха Республикатын Президентэ М. Е. Ни-колаев 1993 сыл баладан ыһын 2 кү-нүгүгү Ийааҕынан олохтоһмүт Ийэ Күнүн бырааһынныгытынан эбэрдалээн тураммыт, дыа көргөттэри, дыахталла-ры уонна оҕолору өбөөһүгүгэ биригэ айыһыһылаахтык үлэлнпргит, дыа көргөн отделин үлэтигэр, улуус дыах-талларыи олохторугар-дыахтарыгар көмө-тирэх буоларгыт иһин днэри махталбытын тирдэбит.

Эһиһа тус бэйэһитигэр, Ава дойду Улуус сэринтин кыттыылаахтарыгар, оҕдооболоругар, улуус бары дыахтал-ларыгар чэһиэн доруобуһаны, сырдык санааны, дьоллоох олобу, оҕолоргут уонна снэниэрэгит итинтигэр, дыа-көргөн аан дойдутаабы сылыһан ыһытлар дыаһалларга ситиһиһлэри баһарабыт.

Дыа көргөн, дыахталлар пробле-наларыгар уонна демографической полтикада комитет председателэ А. БОЖЕДОНОВА,

Республикатаабы дыахтар сэбиэтин председателэ С. НИКОЛАЕВА.

1994 сыл, алтынны 5 күнэ.

таныһыттан биригэстэрэ. Мырыһаа тийэр айаҥ Мария Ивановна ити Киһи эмчит буолан дыонун суола тупса, сибээһе чөл-курдук 40-ча сыл устата сэргэтин өлүүтүн өрүү-лөрүйэ иһи. Ол содулуу фельдшеринэн, оттон учас-йар сырдык ыра санаанаа тан ыарыи, оһол быстах тивой баһыһа аһыһы-салайтаран, 18 саастаагар дьылҕалаабыт дыоно да быһыгар снэниэһыһиһи, фельдшер идэһи баһыһаа-бааллар. Оттон оччолорго аһуһерканын үлэлээн сы-быта. Эдэркээн эмчит оҕотук кыыс киһи, олох ратын, билигин-көрүүтүн, өрөйуон саамай үһүк нэ-мараһаһыттан чаһыйбаһа, олоһун биригэ. Доруобуһа биллэргэ Соловьевка үлэһи дыон сырдык тыһыи иһин харыстабытын туйгунун аа-анаабыттар. Сирин орто-мөһкүөргэ хөрсүнүк ту тын ыһыи ылла. Мария тугар хонор, саһыи айаһ-руһмүтүн санаатахха, өһө Ивановна ийэ буолар ытык ыһан тийбннэ. Оттон ыла да баппат. Хас киһи олоһун анала тардан олохтоох уолга Николай Кривошап-кинга көргөн тахсан, үс уоллаһыта. Уолаттара үһүөн ыал буоланнар, сэт-тэ снэи эбэтэ буолла. Онно снэниэрии көрөн-истэн оҕо-лоруугар тирэх буолар.

Танк снарядын онгорсубута

суох толорууну эрбэрэ жөнөр этэ. Бодойбоҕо үлэ-Заводка үлэ күннэри-түүн-тэ ыһалларыгар көрдөспү-тэ. Ону баара Саха сир-гэр Хотугу муоратаабы

—Электросварка, ста-вароходствада элбэ ыл-ноктар куугунаһ тыһаарын быттар. Киһи урут кэлэи ортотугар өр тулуйбатыи дыа-уот булбута уонна буолуо днэи дыаһыһыи 1946 сылдаахха дыонун эрбэри ыһалҕа тивэлэти-Дьюкуускайга ыһыһыта иһи онноолор буолуоу Поликиннаа ити күрбү-тулуйар эбит этэ. Ардыгар Саха сиргэр кэлбиттэр.

Клара Дьюкуускайдаабы ламмыт тулуйан эрдэхпит, художественнай училище-Сэрин бүтэһи сылларыгар ба үөрөнэ киирбитэ. Ийэтэ эрэ байыһа өрөбүл күнү Александра Михайловна биэрэр буолбуттара.—днэ «Киһи» киһитэргэ адм-иһыһар Клара Пименовна инструкторынан үлэһи ыһы-олоһун ол тыйыс көһиин ту-һуһан.

Ити этэригэ адыс со-торутаабыта байыаннай за-вод архивыттан кэлбит сүсүтэ Үөрөнөхтэрин ба-докумуон эмнэ көрөһиһи, иһе сылыгар холбоһон ыат Онно К. П. Поликина буолбуттара.

Сэрин бүтэһи кытта монна биология, химия, дү ылааһыи иһин мах-үөрөнөр баһылаахтары ба-оттон Иван Андреевич Уру-вод үлэтигэ бөһөлөөбүт-һуй, черчение учуутала-быт. Клара үөрэһи саҕаа-рынан үлэлэрип саҕалаа-быта. Ол эрээри дыа-кэр-гыттар.

—Мин Парасковья Ефи-

Антипиннар Александр, уонна Леонид днэи уолат-тарыттан сэттэ снэниэчч-тэр. Кус-хаас иһи, ону-руотанын олордуһаа өрүү-түн бүтэн биэрбит түбүк-тээхтэр. Ол да буоллар бө-һүөлэһкэ ыһытлар куль-турнай дыаһаллартан ки-һилэр хаһаи даҕаны туора турбаттар.

Бу олус сайаһас майгы-наах, минин өрдөөбүтэ биологияда үөрөппит учуу-талым танк снарядын онор-субута, фашист дьулһан-техникатын урусхаһаабыт модуи күүһү айыһыта уонна онно сэрин хонууту-гар охтубут адыһы, ай-мах-һиһа дыонун өлөөхтөр-төн ирээһиһа днэи саһа-тахпына ураты сыһаас өй-техникатын урусхаһаабыт модуи күүһү айыһыта уонна онно сэрин хонууту-гар охтубут адыһы, ай-мах-һиһа дыонун өлөөхтөр-төн ирээһиһа днэи саһа-тахпына ураты сыһаас өй-техникатын урусхаһаабыт модуи күүһү айыһыта уонна онно сэрин хонууту-гар охтубут адыһы, ай-мах-һиһа дыонун өлөөхтөр-төн ирээһиһа днэи саһа-тахпына ураты сыһаас өй-

Семан ТУМАТ.

Аза дойду сэриитигэр Кыайыы 50 сылын көрсө «Кыайыыга салют» уус-уран самодеятельноһы көрүү БАЛАҤЫАННЫАТА

«Кыайыыга салют» уус-уран самодеятельноһы улуустаагы көрүү республикатаагы уонна Бүтүн Россиятаагы фестиваллар балаһыанньаларыгар сөп түбэһиннэрэн ытыллар.

Соруа:

Нэһилиэнэньэ самодеятельнай - художественнай дьарыгы салгыт сайыннары, уус-уран средстволарынан оччоттозу героической кэни, дойду оччолорго ситиспит албан аатын пропагандалааһын, Ийэ дойдуну нэмүскээбиттэри ытыктааһыныа, патриотической теманы үрдүк уус-уран таһымнаах репертуарынан байыты, самодеятельнай коллективтар активынаастарын күүһүрдүү.

Усулуобуйата, ытыллар бэрээдэҕэ

Көрүү бастаан түбүмүр бу күнтэн 1995 сыл тохсунньутун хабаан ытыллар. Нэһилиэнэньэ үлэ коллективтарынан, оскуолаҕа кылаастарынан, улуус киинигэр нэһилиэнэньэ ытыллар. Ис хоһооно:

— тэрилтэлэр айар отчуоттара;

— уус-уран самодеятельность уонна норуот таалааннаастарын араас күрэхтэһиннэлэр;

— самодеятельнай худуоһунньуктар үлэлэрин быыстапката;

— декоративнай - прикладной искусство маастардарын үлэлэрин быыстапката;

— араас түмсүүлэр, биир интэрэстээхтэр кулууптары үлэлэттэни, быыстаппалары тэрийи;

— кино-аудио-фото түмсүүлэр үлэлэрин «Кыайыы детонна» дьин быыстапкатын тэрийи;

— народнай коллективтар Улуу Кыайыы 50 сылыгар аналлаах концертнай программаларын, спектаклларын көрүү.

Фестиваль нинне түһүмэ:

— 1995 сыл олунньуттан мам ыйын хабаан Дьокуускайга ытыллар.

Ис хоһооно:

— народнай коллективтары республикатаагы көрүү;

— уус-уран самодеятельность фестивалларын кыайыылаахтары республикатаагы көрүү;

— самодеятельнай худуоһунньуктар, декоративнай-прикладной искусство маастардарын, араас түмсүүлэр, биир интэрэстээхтэр кулууптары, кино-фото-видеостудиялар чулуу үлэлэрин республикатаагы көрүү.

Итинэн сибээстии Чурапчы селиннэһитигэр 1995 сыл тохсунньуга - олунньуга уус-уран самодеятельность фестивала ытыллар.

Нэһилиэнэньэ концерттарыгар маанык көрүгэр ирдэнэллэр:

— Аза дойду Улуу сэриитигэр Кыайыы 50 сылыгар аналлаах композиция - 10 мүн.

— эмиэ онно аналлаах хоровой коллектив биир ырыаны толоруута;

— төрөөбүт дойдуга, үлэ, тапталга сыһыаннаах биир ырыаны хоровой коллектив толоруута;

— кыргыттар, дьахталлар ансамблларын биир ырыата;

— уолаттар, эр дьон ансамблларын биир ырыата;

— биир уол, биир кыыс, икки сценна ветеранын биир дин соһуйа ырыалара;

— дуэт - 1;

— квартет, трио - 1;

— сценна - 2;

— үйкүү - 4 таараттан итэҕэһэ суох 3 бөлөхүнэн үйкүүлээһин, 1 - соһуйа эбэтэр 2 иһи толоруута;

— тойук - 1;

— чабырдах - 1;

— хомуска сонньоһун - 1.

1. эбэтэр ансамбль толоруута;

— ВИА эбэтэр народнай инструменттар оркестрдарын 1 нүөмэрэ;

Концерты салайан ытытар уоллаах кыыска сыана туһар.

Кыттааччылар спеничеснай культуралара сымаланар. Хас биирдийн нүөмэр биеэ баллаах системанан сымаланар, онтон концерт орто бала таһаарыллар. Эбиг туста көрүү быһыытынан киирэллэр.

— концерт маастабана (40 миниттэн итэҕэһэ суох миниттээх буюуохтаах);

— кыттааччылар көстүүмнэрэ;

— концерт уота-күөһэ, техсредстволары уонна аппаратураны туһаныы.

Бу үс көрдөбүт орто баллар булуллар уонна концерт орто балыгар эбиллэр. Онон концерт уонсай бала тахсар.

Бу күн фойега нэһилиэнэньэ олорор сэрии ветеранын сирдатар витриналар, буклеттар, альбомнар, о.д.а. көрдөрүлүөхтэрэ.

Кыайыылаахтары набаарадалааһын

Көрүү түмүгүнэн чулууттан-чулуу норуот таалааннаастарыгар «Кыайыыга салют» фестиваль лауреата» аат интэриллэр. Кыайыылаах коллективтарга, биирдийлээ көрүгэр бастаабыттарга I, II, III степеннээх дипломнар, ойдобунньук бирис-тэр туттарыллар.

Уус-уран самодеятельность фестивалын Аза дойду Улуу сэриитигэр Кыайыы 50 сылын бэлэтээһин тэрийэр комитет сурунуур, жюри састабын эмия киһи бигэргэтэр. Уус-уран самодеятельноһы көрүүгэ уус-уоспа жюрилар үлэтиниллэр.

Нэһилиэнэньэ жюрига концерт программаны, концерт сценарийын, кыттааччылар аниетнай дааннайдарын түһэрэллэр.

Культура улуустаагы управлениета.

ХАННЫК БАНЫ ТАЛЫАХХА

Доллар курса үрдээтэр да, эндирдээх дьайыттан куттанар дьон (доллар да курса хаһан баарар уларыһан сөн), уруккутун нурдук, ордор харчаларын баһарса уурдараллар. Ханник бани талан ылыахха сөбү? Итиннэ дьон-сэргэ ууруутугар бырыһыаннаах ставканы көрүүххэ наада. Доллар курсууттан атына дьин, баһар ставкалара кэнник кэмгэ наар аллара түһэллэр, ол эрэри эриэ дэхситин буолбатах. Алтынны 12 күнүгэни туругунаан маанык бырыһыаннаах ставкалар бааллар: социальнай сыйды «Якутия» комбаньтар - сылга 120 бырыһыан, «Саха-банга» - 112, «Якутагропромбанга» - 110, «Сир» банга - 95, «Сбербанга» - 50 бырыһыан.

СИА.

О 50 маһнайгы салгытар эмийдээһини - аһатыны бары көрүгэр эиттэн бастаһына. Кэнник салгылардаагы элбэх аһааннаах кэтэни көрүүлэр эмиий үүтэ оҕону харыстыыр көдүүстээһин туолуулар: эмиийдээр оҕолор рахына, хаан аһы-һаһыһыгар, куттах оҕоһо ыраахан ырыһыларыгар, сабыр-сэһэттэһэ, буортан-сыһаан, иртэн сыһаан, ыруһунан тарһанар ырыһыларга адыас сэдэхтин.

Бастаһы үүт - уоһах са-педиатрдар эмиий үүтэ күндү хаачыстыба тааһын, оҕо бастаһы ыһдарыгар оҕо бастаһы да солбуллубаттун, оннооһор балаһа улааппыт оҕолорго кытта наадалааһын мөһкүүрэ суох биллэллэр. Оҕо аһылыгар искусстваннай буһадаһыктары дьахтар үүтүн солбуһааччылар дьин ааттаһан аһара эмиийн туттууну быра-чыһаһыгар саһа-һыһа хой-дон иһэр.

Информационнай сурук

Оҕону эмиийдээһини көбүлээһин

Иһиллэр. Иһиллэр улаһтан иһахтарына арха-на ырыһылар олохсуйуу-лара даһ курдук көстөр. Эмиий эһэр оҕолор искусстваннай аһылыктаах-тардааһар кыра саастарыгар өлүүлэрэ быдан аһы-һах.

Эмиийдээһин ордуга чуолкаһын үрдүнэн, Рос-сийскай Федерацияга кэн-ники сылларга эмиийдээ-һин аһылаан иһэр, улам элбэх оҕо адыас кыра-рыгар искусстваннай бу-һадаһыктарынан аһаты-га киллэрлэллэр. 1987 сыллаахха түөрт мыйгар дьир сиһастаах оҕолор 67,7 бырыһыаннара эмиийдээһинтэ эбит буол-лаһтарына, үс мыйгар дьир 1990 сыллаахха 63, 1992 сыллаахха 48 эр бырыһыаннара эмиийдээ-һинтэ. Дойду араас регион-нарыгар үс мыйгар дьир оҕолор 30—60 бы-рыһыаннарыгар эмиий э-миийлэр.

Билигин кэмгэ аһа дойдуга бүтүннүүтүгэр оҕону эмиийдээһингэ ах-саабат болҕомто ууруллар буола. Бары дойдулар

та төрөөбүт оҕоһо ураты суолталаах, эти-хааны харыстыыр күүстээх. Кини элбэх белоктаах, сыаны суурайар витаминнардаах уонна сыһыганнаах ы-рыһыларга утарсар дьобур-даах. Саһа төрөөбүт оҕо уоһахтан бастаһы им-мунизацияны ылар.

Ийэһэ үүт сөптөөхтөк кииринтигэр улаһаан суол-таны ийэ уонна саһа тө-рөөбүт оҕо мунутуур ык-са сибээстэһиннэлэрин хаа-чыһыыга биеһэрлэр. Сөп-төөхтүк төрөөһүн кэнник-тэн тутта оҕо туһаайыһы булар уонна эһэр реф-лекса ураты күүстээһин бэлэттиһиллэр. Ол иһин төрөөһүн кэнниктэн тутта ийэ уонна оҕо эт-эттэри-ни сыһыһыһыларын нө-бүлээһин итиннэ оҕо эмиий эһэрин көгүдлээ-һин ийэ-оҕо аһа бастаһы сибээстэһиннэлэр бөбөргөтүүтэ, ийэ эмиийигэр үүт кии-ринтин күүһүрдүүгэ мөмө-лөһөр. Ону таһынан эми-ийэ эһиллэр буоллаһына ийэ организмдар оксито-цин оҕоһулуута күүһү-рэр, ол маһа үмүрүһэри-гэр мөмөлөһөр.

Улуустар дьаһалта-рын дьин көргөн, дьахтал-лар дьаһалаларыгар от-дел-лара дорубуйа харыста-былын олохтоох органна-рын кытта 1994—1995 сс. эһэрэн аһатыһы ойуур уонна көбүлүүр дьаһаллар холбоһунаах быһааннарын ырытан он-гөрүлүгүгэр эһэбит. Витер-гэммит быһаан дьин көр-төн, дьахталлар уонна де-мографической политика проблемаларыгар комите-ка ытыллыахтаах.

һын кэнээһэни ийэ эһэр-гилга уонна аһылыкта-мыллар неһастеһоларга, бастаһан туран, белон-тарга уонна витаминнарга эр-дун күүсэ, наадыһыһын бүтүннүүтүн толоруох ту-стаах, ас ситэтэ суоһар, ордук элбэхтиа хаһаһар-ныһаһар буоллаһына, аһа-лаах эһин аһаһаһа бу-һуһу наадалаах.

ВОЗ-ЮНИСЕФ эмиий-дээһини көбүлээһингэ су-бэлээһиннэри олоххо си-тиһиллээһин киллэрэр туһугар 1994—1995 сс. ытыллыахтаах дьаһаллар быһааннара ырыһыһаһа онгоһула сыһаар, онно базовай төрүүр дьинлэри тэрийиһэ, олорго тирэһи-рэн акушердарга, неонатологтарга, педиатрдарга, орто медицинскэй үлэһит-тэргэ тематической семи-нардары ытыһыга, бы-раастары уонна орто ме-дицинскэй үлэһиттэри оҕону эһэрин бол-пуруостарыгар бэлэмнээ-һин программанын, мето-дической матырыйаалла-рын хаттаһа көрүүгэ, ин-формационнай суруктары, периодической медицин-скэй бөһээккэ уонна сэр-гэһэлэнэр таһаарыһаларга суруллубуттары бөһээт-тэһ таһаарыһы хаачы-һыыга, маастабай инфор-мация средстволарын нө-нүө оҕону эмиийдээһин ордуктааһын ийэлэргэ кииринтик иһитиннэриһэ үлэлэр бэлэттэнэллэр.

Улуустар дьаһалта-рын дьин көргөн, дьахтал-лар дьаһалаларыгар от-дел-лара дорубуйа харыста-былын олохтоох органна-рын кытта 1994—1995 сс. эһэрэн аһатыһы ойуур уонна көбүлүүр дьаһаллар холбоһунаах быһааннарын ырытан он-гөрүлүгүгэр эһэбит. Витер-гэммит быһаан дьин көр-төн, дьахталлар уонна де-мографической политика проблемаларыгар комите-ка ытыллыахтаах.

А. КАПИТОНОВА,
дьин көргөннэ соци-альной - педагогичес-кай уонна психологи-ческой көмө отделин кылаабынай специа-лиһа.

УУС-УРАН САМОДЕЯТЕЛЬНОҤЫ КӨРҮҮ ГРАФИГА

1995 сыл

Хадаар—19.1.
Соловьен—19.1.
Баһем—20.1
Кылааннаах—25.1.
Мугудай—26.1.
Төһөй—27.1.
Хатыһы—1.1.
Хонтоһо—2.11.

Чакыр—3.11.
Алаһар—8.11.
Болтоһо—9.11.
Болугур—10.11.
Одьулуун—15.11.
Кытаһаах—16.11.
Сылаһа—17.11.
Хайаһыт—22.11.
Мүдүһөн—23.11.
Түмүтүүр концерт—3—4.11.

(Көрүү балаһыанньата куллубутунан иккитэһи уонна графига бастаһы таһыһыттар текст бул-)

Редакторы солбуһааччы И. С. ОКОЕЛОВ.

НАШ АДРЕС: 676700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-322, отдели—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) галеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат», Газета издаелен на якутском языке, выходит по вторнику, четвергам и субботаһа. Индекс галеты: 54907. Объем—1 усл. п. лист, на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.